ולא מורידין "אבל המינין והמסורות והמומרים היו מורידין ולא מעלין א"ל אני שונה °לכל אבידת אחיך "לרבות את המומר ואת אמרת היו מורידין? סמי מכאן מומר, ולישני ליה: כאן במומר אוכל נבילות לתיאבון כאן במומר אוכל נבילות להכעיס? קסבר "אוכל נבילות להכעיס מין הוא. איתמר מומר: *פליגי (א) רב אחא ורבינא חד אמר לתיאבון מומר, "להכעיס מין הוי וחד אמר אפילו להכעיס נמי מומר, אלא איזהו מין זה העובד אלילי כוכבים מיתיבי אכל פרעוש אחד או "יתוש אחד הרי זה מומר והא הכא דלהכעיס הוא וקתני מומר? התם בעי למיטעם טעמא דאיסורא. אמר מר היו מורידין אבל לא מעלין השתא אחותי מחתינן, אסוקי מיבעי? אמר רב יוסף בר חמא אמר רב ששת לא נצרכא שאם היתה "מעלה בבור מגררה דנקיט ליה עילא ואמר לא תיחות חיותא עלויה רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו לא נצרכא שאם היתה אבן על פי (ב) הבאר מכסה אמר לעבורי חיותא עילויה רבינא אמר לא נצרכא שאם היה סולם מסלקו אמר בעינא לאחותי ברי מאיגרא. ת"ר "ישראל מל את העובד כוכבים לשום גר לאפוקי לשום מורנא דלא "ועובד כוכבים לא ימול ישראל מפני שחשודין על שפיכות דמים דברי רבי מאיר וחכמים אומרים עובד כוכבים מל את ישראל בזמן שאחרים עומדין על גבו אבל בינו לבינו לא ורבי מאיר אומר אפילו אחרים עומדים על גבו נמי לא "דזימנין דמצלי ליה סכינא ומשוי ליה כרות שפכה, סבר ר"מ עובד כוכבים לא ורמינהו "עיר שאין בה רופא ישראל ויש בה רופא כותי ורופא עובד כוכבים ימול עובד כוכבים ואל ימול כותי דברי ר"מ רבי יהודה אומר ימול כותי ואל ימול עובד כוכבים איפוך ר"מ אומר ימול כותי ולא עובד כוכבים ר' יהודה אומר עובד כוכבים ולא כותי ומי סבר ר' יהודה עובד כוכבים שפיר דמי והתניא ר' יהודה אומר מנין למילה בעובד כוכבים שהיא פסולה שנא' °ואתה את בריתי תשמור אלא לעולם לא תיפוך והכא במאי עסקינן ברופא

תורה אור

דברים כב

בראשית יז

מינין · כומרין לעבודת כוכבים בין עובדי כוכבים בין ישראלים : **מסורות** · מלשינים לשקר המוסרין ממון חבריהם ביד עובדי כוכבים אנסין : **לתיאבון** · כשאין להם בשר אבל אינו מופקר להיות איסור והיתר לפניו להניח היתר ולאכול איסור ואם עושין כן זה להכעיס : **מין הוא** · והא תנא ליה רישא מינין, בכמה דברים מצינו חילוק בין מין למומר כגון *ספר תורה שכתבו מין ישרף ודהכא : **פרעוש ויתוש** · אין אדם אוכלן לתיאבון : **למטעם טעמא דאיסורא** · לא להכעיס אלא מתאוה לטעום טעמו לפי שאין ישראל טועמו מעולם : **שאם היתה מעלה בבור** · עשויה בקרקע ויכול לעלות (ג) מגררה והאי לא מעלין דקאמר אין מכינין לעלות קאמר : **דנקיט ליה עילא** · כלומר אית ליה לאישתמוטי מאיבה ולמימר ליה : **דלא תיחות חיותא דידיה עליה** · דרך מעלה זו ותמות בבור : **בעינא לעבורי חיותא עליה** · צריך אני להעביר עדר לאחי למרעה ודרכי על שפת בור זה וירא אני שלא יפלו : **לאפוקי לשום מורנא** · תולעת שיש לו בערלתו דלא לאסור לרפאותו בחנם דהא אמרן לא מעלין ולא מורידין : **דמצלי** · מטה הסכין כדמתרגמינן *מטה משפט "מצלי דין : **כרות שפכה** · מי שנכרתת לו מן הגיד מן העטרה ולמעלה לצד הגוף ושוב אינו מוליד: **רופא** · שיודע למול : **ימול עובד כוכבים** · שאין מילתו לשם עבודת כוכבים שהרי אין דרכם למול את בניהם: **ואל ימול כותי** · שמל לשם דמות יונה שמצאו בראש הר גריזים ועובדין לה עבודה כדאמר בהכל שוחטין (חולין דף ו.) ומלין את בניהם לשם יונה זו : **כותי** · ולא עובד כוכבים מפני שחשוד על שפיכות דמים :

ולא מורידין · וא"ת הא אמרינן במסכת סופרים [פט"ו] כשר שבכנענים הרוג וי"ל דבירושלמי דקדושין מפרש דהיינו בשעת מלחמה ומביא ראיה מויקח שש מאות רכב בחור ומהיכן היו מהירא את דבר ה' ואע"פ שהם כנענים עובדי כוכבים ומזלות הם ועוברין על שבע מצות מכל מקום אין מורידין דרבינהו בקרא להתירא °דכתי' והיה לרחם ועבדוך (דבריםכ): **אני** שונה לכל אבידת אחיך לרבות המומר · תימה מאי פריך דלמא לעולם אימא לך דמורידין ואפ"ה הכי משיבין לו אבידתו דהא במסור לאנסים* אף על פי שממונו אסור לאבד ביד משום דדלמא נפיק מיניה ברא מעליא דכתיב יכין רשע וצדיק ילבש ואפ"ה היו מורידין וי"ל דשאני הכא דמההוא קרא דמרבינן השבת אבידתו ילפינן השבת גוף בישראל והשבתו לרבות אבידת גופו *וכמו דאתרבי ישראל איתרבי(ד) לכולהו בין לממונו בין לגופו ואפילו להצלתו צריך ולפדותו כדמשמע פרק השולח (גיטין דף מז.) דבעי רבי אמי למיפרקיה אם היה מומר לתיאבון אלא לפי שהיה מומר להכעיס קאמר לא שבקינן לי למפרקיך וגם להלוותו ברבית אסור כדמשמע בפרק איזהו נשך (ב"מ דף עב.) אהדר ליה דניחי בהדך ומומר לתיאבון אתה מצווה להחיותו ומיהו מומרים של זמניהם להכעיס הן דשבקי התירא ואכלי איסורא ומטמעי בין העובדי כוכבים וכל להכעיס אי אתה מצווה להחיותו כדמשמע מההיא דגיטין (דף מז.) דלא מחייב למפרקיה ומותר ליקח מהם רבית ואע"פ שאסור ליתן להם רבית משום לא תשיך ומשום לפני עור והוי ליה למימר כל היכא דקרינא ביה לא תשיך קרי ביה לא תשוך מ"מ כיון דאין אתה מצווה להחיותו אינך מצווה להלוותו בלא רבית דלא קרינא ביה וחי אחיך עמך ואמרינן (ה)בירושלמי דמכילתין כותאי דקסרי מותר להלוותן ברבית והא דאמרינן *)עובדיה לוה מיהורם בן אחאב ברבית כדי לפרנס הנביאים אף על גב דיהורם ישראל מומר הוה ואסור ליתן לו רבית שאני התם לפיקוח נפש הוה ומצוה אבל מסור מיגרע גרע מיניה ובכל מקום שונה מסור אצל מין ולא איתרבי אלא אבדה ושמא מאן דאית ליה* ממון מסור אסור לאבדו ביד אית ליה נמי דמשיבין אבידתו ומטעמא דיכין רשע וצדיק ילבש : **סמי** מכאן מומר · נראה דדוקא לגבי הורדה לבור מסמי ר' יוחנן מומר מלמתנייה בהדי מינים אבל לדברים אחרים מצינו בכמה מקומות שונה מינים ומומרים יחד בפ"ק דראש השנה (דף יז.) המינים והמומרים והמסורות יורדין לגיהנם ובפרק השולח (גיטין דף מה:) ס"ת שכתבו מין ומומר ומסור וכו': **וחד** אמר להכעיס נמי מומר · תימה מדתני בפ"ב דהוריות (דף יא.) אכל חלב הרי זה מומר ואיזהו מומר אוכל נבלות וטרפות שקצים ורמשים ובעי תלמודא מאי קאמר ומסיק ה"ק אכל חלב לתיאבון הרי זה מומר להכעיס הרי זה מין ואיזהו מומר שסתמו מין פי' דמחלב לא ידעינן דשמא אכלו לתיאבון משום שהוא טוב לאכול ומש"ה קאמר זה האוכל נבילות וטרפות פי' נבלה שמתה מחמת חולי וטרפה שנשברה מפרקתה שמתה והולכת ואינה ראויה לאכילה ואם כן לא אכל אלא להכעיס אבל לא מיירי *בנשחטה בסכין דלא הוי קרוי מין בסתמא דשמא אכלה לתיאבון שהיא טובה לאכול ובשלמא לרבי יוחנן ניחא דקאמר דמומר אוכל נבלות להכעיס מין הוא אלא למ"ד מומר מאי איכא למימר (ו)הרי זה אוכל נבלות שקצים ורמשים י"ל דמאן דאית ליה הכא דהוי מומר מפ' לברייתא הכי אכל חלב הרי זה מומר סתמו לתיאבון שטוב הוא לאכול ומכריזין על אבידתו ואין מורידין ואיזהו מומר שסתמו להכעיס ואין מכריזין על אבידתו וגם היו מורידין אותו לבור אוכל נבלות וטרפות דמאיסי דומיא דשקצים ורמשים: **איזהו** מין זה העובד אלילי כוכבים · הכא משמע דישראל מומר לעבודת כוכבים נקרא מין ותנאי בפ"ק דחולין (דף יג.) שחיטת מין לעבודת כוכבים פתו פת כותי וכו' וקשה דבפ"ק דחולין (שם:) אמרינן אין מינין בעובדי כוכבים ובעי למאי הלכתא לשחיטה ויין נסך השתא שחיטת מין דישראל אסורה דעובדי כוכבים מיבעיא ומאי קושיא הא אשכחנא ישראל עובד עבודת כוכבים דאינו ישראל מומר לעבודת כוכבים הרי זה מין ולכ"ע משמע הכא דמורידין ועובדי עבודת כוכבים אע"פ שכולם עובדי כוכבים אין מורידין ואף לענין שחיטה כיון דהוי מין תניא התם שחיטת מין לעבודת כוכבים ואילו עובד כוכבים לא אשכחנא דאמר סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר י"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהוא אדוק ביותר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין וראיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף לט.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף באכילה ואע"פ שהשוחט חייב מיתה כדאמר פרק ארבע מיתות (סנהדרין דף סא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל גברא בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה להר דהר מותר ועובדו בסייף אלמא אף בעובד עבודת כוכבים אין שחיטתו נאסרת בסתם: **התם** בעי למיטעם טעמא דאיסורא · תימה מאי שנא אוכל פרעוש או יתוש מאוכל שקצים ורמשים דהוא מין אף בסתמא בברייתא דהוריות (דף יא.) שהבאתי לעיל י"ל דהכא מיירי במפרש בהדיא דלכך הוא עושה א"נ התם קתני אוכל שקצים ורמשים דמשמע הרבה בזה אחר זה דמקמייתא טעם טעמא אבל הכא קתני פרעוש אחד או יתוש אחד : **דלא** תיחות חיותא עילויה · משמע דאמר הכי לאשתמוטי כי היכי דלא תהוי איבה ותימה מאי איבה שייכא הכא הא (אין) מורידין ואפילו לכתחלה י"ל דמורידין היינו כשידוע תקיפה בזה"ב אבל לא מעלין אף (ז) אין ידוע תקיפה היכא דאית ליה לאשתמוטי ומעיקרא הכי פריך השתא אחותי מחתינן כשידוע תקיפה אסוקי השתא מיבעיא כיון שיוכל לאשתמוטי ולילך לו :

לאפוקי לשם מורנא דלא · כפ"ה דאסור לרפאות בחנם אבל בשכר שרי משום איבה וראיה (ח) בפרק מי שאחזו (גיטין דף ע.) דרב שימי בר אשי עבדא ליה לההוא עובד כוכבים לדבר אחר ואיתסי אלמא שרי לרפאות עובד כוכבים אלא ודאי בשכר הוה ועוד י"ל דהתם נמי בחנם הוה ולהתחכם ברפואות יכול להיות מותר וכן משמע מפני שלא היה בקי ברפואות עשה כן :

ברופא

*) [עמ"ש פל"א ובתנחומא פ' משפטים]

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פ"י מהלכות עבודת כוכבים הל' א ופ"ד מהלכות רוצח ה"י סמג לאוין קנג טוש"ע יו"ד סי' קנח סעיף ב' וטוש"ע חו"מ סי' תכה ס"ה:

כד ב מיי' פי"א מהל' גזילה ואבידה הלכה ב סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסו סעיף ב :

כה ג מיי' פ"ד מהלכות רוצח הלכה יב (ופ"י מהלכות עבודת כוכבים) סמג לאוין קסג טוש"ע ח"מ סימן תכה סעיף ה וטוש"ע י"ד סימן קנח סעיף א :

כו ד ה מיי' פ"ד מהל' רוצח הלכה י ופי"א מהלכות אבידה הלכה ב סמג שם וסי' עד טוש"ע ח"מ סימן תכה סעיף ה וסימן רסו סעיף ב :

[כדאיתא ב"ק סט: ובסנהדרין עג.]

כז ו מיי' פ"ד מהלכות רוצח הלכה י סמג שם טוש"ע ח"מ סימן תכה סעיף ה וטור ש"ע י"ד סימן קנח סעיף ב :

כח ז מיי' פ"ב מהלכות מילה הלכה א סמג עשין כח טור וש"ע י"ד סימן רסד סעיף א :

◆

רבינו חננאל

דתניא העובדי כוכבים והרועים בהמה דקה לא מעלין ולא מורידין אלו כולן בשכר שרי · ודהאם אביי ואמר המילדת יכולה לומר לעובדת כוכבים דידן דמנטרי שבתא מחללינן עליהו שבתא דידכון דלא מנטרי שבתא לא מחללינן עליהו שבתא' באמוקי אי פנויה היא יכולה למימר בעינא לאינסובי ולא מגלינא נפשאי ואי אשת איש היא יכולה למימר לא מודהמנא באפי בעלי · העובדי כוכבים והרועים נמי יכיל למימר ברי קאי אאיגרא ומסתפינא דלמא נפיל ואנא רהיטנא לאחותיה אי נמי נקיטנא לי זימנא לבי דוור כלומר קבע לי זמן השופט שאם לא אבוא יחתוך עלי הדין ואני רץ לומר לו הנה באתי : תני רבי אבהו קמי דר' יוחנן המינין והמסורות והמומרין והאפיקורסין היו מורידין אבל לא מעלין אמר ליה אני שונה לכל אבידת אחיך לרבות את המומר כי אחיך הוא ואת תנית מורידין סמי מכאן מומר ש"מ דאפיקורוס רע מן המומר הוא : איתמר (מ"ש) מומר לאכול נבילה פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר לתיאבון מומר להכעיס מין הוא וחד אמר אפילו להכעיס מומר אלא איזהו מין זה העובד אלילי כוכבים · מיתיבי אכל פרעוש אחד או יתוש אחד הרי זה מומר והא הכא להכעיס הוא וכו' ופשוטה היא : **אמר** מר היו מורידין ולא מעלין ומקשינן אחותי מחתינן להו אסוקי אצטריך ליה למימר דלא מסקינן · ופרקינן לא נצרכא אלא אם היתה מעלה בבור ויכול לעלות מגררה ואומר לו שלא ירד עליך חיה רעה אני מגרדה או מטיל אבן גדולה על פי הבור ואומר לו להעביר בהמותי אני צריך ומתיירא שמא יפלו בבור כלומר והיו באין בעלילות אבל לא היו הורגין אותם בידים:ת"ר ישראל מל את העובד כוכבים לשום גירות אבל לרפאותו משום מורנא אסור פי' מורנא תולעים כדגרסי' בגמ' דטריפות [דף מט] מורנא פליגי בה רב אחא ורבינא: ועובד כוכבים לא ימול את ישראל מפני שחשודין על שפיכות דמים ואפי' אחרים [עומדים] על גביו זימנין דמצלי ליה לסכיניה ומשוי ליה כרות שפכה דברי ר"מ וחכ"א בינו לבינו לא ימול אבל מל הוא בזמן שאחרים [עומדים] על גביו ולא חיישינן דלמא מצלי ליה לסכינא ומשוי ליה לינוקא כרות שפכה ומקשי' ור"מ

עיבד

מסורת הש"ס

[גיטין מה:]

הוריות יא.

[ב"ק קיט.]

פי' בעובד כוכבים שמתו או בסכין פגומה ויותר נראה להגיה בשנשחטה בלא סכין רש"פ

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' פליגי ביה רב אחא :

(ב) שם אבן על פי הבור מכסה אמר בעינא לעבורי חיותא עלויה רבינא אמר לא נצרכא שאם היה סולם :

(ג) רש"י ד"ה שאם וכו' לעלות בה מגררה :

(ד) תוס' ד"ה אני וכו' וכמו דאתרבי ישראל אתרבי נמי מומר לכולהו :

(ה) בא"ד ואמרינן נמי בירושלמי :

(ו) ד"ה וחד וכו' מאי איכא למימר בהא דקתני ואיזהו מומר אוכל נבילות וטרפות שקצים ורמשים י"ל :

(ז) ד"ה דלא וכו' אף אם אין ידיעו: (ח) ד"ה לאפוקי וכו' וראיה מפרק וכו' עבד ליה:

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ולא וכו' דכתי' וכו' לך למס' עיין לקמן דף סד ע"ב תוס' ד"ה איזהו וככר רשום בהגהות הגאון מהרי"פ זצ"ל :

* רש"י בד"ה יע: ובדבק קל"ל כשמסביר מסור אינו מאכר לעקר אלא: "מלשינים שמוסרים ממון ישראל ביד העובדי כוכבים" - רש"י ד"ה יע:

* רא"ה יע: בק קל.

* אדור מלך מיטב גר וכו'

נושא

מורידין ולא מעלין

נושא

הגדרת מין ומומר

נושא/מבנה

הא דקתני מורידין ולא מעלין (דלכאורה מיותר) בא ללמד שאנו מסלקין אמצעי מילוט

△ 3 דוגמאות לכך

נושא

מילה
1. ע"י גוי
2. למול גוי
II ע"י כותי

נושא

נושא זה שנוי במחל' תנאים בין ר"מ לר' יהודה

מבנה

▭ (מקשה) קושיות [illegible]

▽ תשובות